

Dr. Donald Fowler, Asili za Agano la Kale, Hotuba ya 14, Watu wa Bahari

© 2024 Don Fowler na Ted Hildebrandt

Huyu ni Dk. Don Fowler katika mafundisho yake juu ya asili ya Agano la Kale. Hiki ni kipindi cha 14, Sea Peoples.

Vema, tuko tayari kuanzisha kanda mpya, na tulipofanya hivyo, nilitaka kutambulisha mpya kwa kuwaambia kwamba, kwanza kabisa, nina mengi zaidi, vielelezo bora zaidi kuliko vile ninavyoweza kukuonyesha.

Tulikuwa na tatizo kidogo na kompyuta yangu ambapo mafundi walifuta idadi sawa ya mambo ambayo yalikuwa muhimu kwa mafundisho yangu ambayo siwezi kukuonyesha. Na kwa hivyo, sikukuonyesha hii kutoka siku ya mapema kwa sababu sasa hivi nimeipata, lakini nilifikiri ningekuonyesha vyakula kabla hatujaanza vuguvugu la Sea Peoples. Hizi ni picha za vitu ambavyo vilikuwa sehemu muhimu ya ulimwengu wao na shayiri ilikuwa mfalme kwa sababu ilikuwa ngumu sana, lakini pia, walikuza ngano.

Unaweza kuona zabibu. Kwa upande wa kushoto, tunayo chanzo cha chakula cha mara kwa mara, komamanga. Baadaye, tuna vyanzo vya chakula ambavyo ni kuu kabisa kwa lishe yao: tini, tende na zeituni.

Bila shaka, walikula aina mbalimbali za mboga, lakini hizo ni za msimu tu, na wanaweza, kwa sehemu kubwa, kuzihifadhi. Hapa chini kwenye kona ya kulia, utaona inapozungumza kuhusu tini za mkuyu. Kwa kweli tini za mkuyu hazikuliwa na wanadamu isipokuwa katika hali mbaya. Walitumiwa kama chakula cha wanyama, na kwa hivyo hii ilikuwa angalau picha kidogo ya lishe ambayo ilikuwa inapatikana kwao.

Na kwa hivyo, kwa hilo, niko tayari kuanza eneo muhimu sana la somo ambalo karibu taswira zangu zote zimepotea, angalau kwa sasa, na nimekatishwa tamaa kwa kutoweza kukuonyesha mambo ya maana zaidi. Ni kauli ya kijasiri. Hakuna tukio lingine isipokuwa la Kutoka lililokuwa na athari kama hizo kwa utawala wa kifalme wa Israeli kama Harakati ya Watu wa Bahari.

Kweli, ningeweza kutoa kauli hiyo kwa ujasiri zaidi na kusema kwamba hapakuwa na matukio yoyote katika historia ya wanadamu ya sehemu hii ya dunia ambayo yalikuwa muhimu zaidi kuliko kile kinachoitwa Harakati ya Watu wa Bahari. Si neno, Sea Peoples Movement, ambalo linatumika katika Biblia. Tunaipata, kati ya mambo yote, nadhani, kutoka kwa Wamisri.

Na kwa hivyo, Harakati hii ya Watu wa Bahari ilikuwa ya umuhimu wa proteni kwa ulimwengu wa Biblia. Hadi leo, kuna mkanganyiko wa kweli juu ya jinsi ya kuelezea

uhamishaji mkubwa zaidi wa watu katika historia ya ulimwengu. Na nadhani nilichoweza kukuambia ni kwamba baada ya kuwa mwanafunzi wa Biblia sasa kwa miaka 50, akiolojia imeonyesha nuru kubwa na kubwa zaidi juu ya ulimwengu wetu hivi kwamba, unajua, tuna nafasi nzuri ya kufanya mambo vizuri zaidi kuliko tulivyofanya miaka 50 iliyopita.

Cha kushangaza na cha kufurahisha, katika Harakati ya Watu wa Bahari, inaonekana hatujafika mbali sana katika kuelezea kwa usahihi jinsi hii ilifanya kazi. Kwa hivyo, nitakachokuambia kinabadilika. Hiyo ni kusema, watu leo wanasema mambo yanayopingana. Nimesoma tu juu ya hii sio muda mrefu uliopita.

Kwa hiyo, tukio lenyewe, nililotaja, ni kwamba ni changamoto kueleza kwa usahihi sababu za uhamisho huu mkubwa wa watu. Haitakuwa ni kutia chumvi kusema kwamba sehemu kubwa ya eneo lote la mashariki ya Mediterania—na pengine ningepaswa kubadilisha kauli hiyo kulingana na kile nimekuwa nikisoma—ilikuwa inapita, si mashariki tu bali hata magharibi ya bonde la kati la Mediterania. Kwa hivyo hapa kuna hali.

Kwa takriban karne moja, tuna watu, idadi isiyoheesabika ya watu, ambao wamehama kutoka nchi za mababu zao hadi maeneo mengine katika ulimwengu wa Mediterania, na kwa kawaida, tungependa kujua kwa nini walikuwa wakifanya hivyo. Wametoka wapi? Walikuwa wakienda wapi? Je, harakati hiyo ilikuwa na matokeo gani? Kuna maswali mengi zaidi kuliko majibu ya wazi. Kwa uhakika, uhamiaji unaoitwa Sea Peoples Movement ulidumu karibu karne moja, kutoa au kuchukua muongo mmoja au miwili, kutoka karibu 1250 hadi 1150. Tunachotokea ni kuporomoka kwa vituo vya nguvu vya zamani vya Mycenae, Minoa, na majimbo ya kibaraka ya Anatolia ambayo yalionekana kuanzisha karibu ulimwengu wote wa zamani.

Kwa hivyo, nitajaribu kukuonyesha ramani mpya ya dunia ambayo ninaweza kukuonyesha maeneo haya. Mycenae alikuwa ustaarabu mkubwa ambao ulitawala sehemu kubwa ya kile tunachoita Ugiriki, na ina uhusiano fulani, sio wazi kabisa, lakini ina uhusiano fulani na Vita Kuu ya Trojan. Na kabla ya Harakati ya Watu wa Bahari, Mycenaean walionekana kudhibiti sehemu muhimu ya biashara katika nusu ya mashariki ya Mediterania.

Waminoni walitawala Krete na walikuwa na ustaarabu muhimu ambao ulihusika katika biashara katika mashariki ya Mediterania. Hili pia lilikuwa eneo ambalo chombo cha kisiasa kilianguka. Kisha kulikuwa na majimbo kibaraka ya Anatolia kwenye pwani ya magharibi ya kile tunachokiita Uturuki.

Kwa hivyo, tunachopendekeza ni kwamba sehemu kubwa ya miundo ya nguvu ya ulimwengu wa kale ilianguka, na hiyo ilisababisha kupangwa upya kwa ramani nzima ya ulimwengu wa kale. Sina hakika najua jinsi ya kusema isipokuwa kwamba hili ni tukio kubwa zaidi katika historia ya kale ninayojua. Na kwa hiyo, ikiwa ni jambo

gumu, kama si jambo lisilowezezana kueleza lilikuwa ni nini, ni vigumu zaidi kueleza kwa nini ilitokea na kadhalika na kadhalika.

Siri nyingi za kutatua utambulisho wa washiriki mbalimbali zimefungwa katika historia ya Anatolia. Na unaweza kukumbuka, nimekuwa nikitumia neno hili na sikuwahi kukuelezea. Anatolia ni jina la eneo hili ambalo tunaliita Uturuki.

Haitokani na wakazi wa eneo hilo ambao unaweza kukumbuka walikuwa ama Wahatiani au Wahiti. Inatoka kwa Wagiriki. Na maana yake ni kuchomoza kwa jua.

Na kwa hiyo, kwa Wagiriki, eneo la mashariki mwa Ugiriki lilikuwa nchi ya jua. Na kwa hivyo ndipo neno linatoka, Anatolia. Kwa hivyo, Anatolia sio jina la taifa.

Kwa kweli sio jina la mkoa. Ni jina la eneo la mashariki mwa Ugiriki ambapo jua lilichomoza. Lakini ni jina ambalo tunaelekea kutumia sasa kwa sababu vyombo vya kisiasa vinaendelea kubadilika katika kile tunachokiita Anatolia.

Kwa hiyo shinikizo kubwa juu ya Milki ya Wahiti ambayo tayari ilikuwa imedhoofika kutoka kwa Waashuri kuelekea kusini na Kashkha kuelekea kaskazini inaonekana kuwa imedhoofisha sana Milki kuu ya Wahiti ya kifalme. Kwa kudhoofika kwa mamlaka kuu, majimbo ya kibaraka yanaonekana kuanguka chini ya shinikizo kutoka kwa nguvu za ndani na nje. Kwa hiyo, mojawapo ya... Vema, tunachoweza kusema ni wakati Harakati ya Watu wa Bahari ilipokwisha, mamlaka zote kuu zilikuwa zimetoweka kwa sababu ya hili ama sivyo zingetoweka hivi karibuni.

Na hata Misri, ingawa ilinusurika na athari yake ya mara moja, Misri haikuwa sawa baada ya Harakati ya Watu wa Bahari. Kwa hivyo, hii ilibadilisha ramani kama hakuna tukio lingine ninalojua katika historia ya mwanadamu. Kwa hiyo, Milki ya Wahiti haikuangamizwa.

Nadhani tunachotaka kusema ni kwamba eneo hilo la kisasa tunaloliita Uturuki liliwekwa; ilianguka yenyewe. Ili kuwa na nguvu, Wahiti walihitaji kudhibiti majimbo hayo ya kibaraka ya magharibi kando ya Bahari ya Aegean. Na walipopoteza hizo, basi hatua kwa hatua, ndani ya muda mfupi kiasi, nadhani niseme, basi nguvu za ufalme wa Wahiti zilijikunja ndani tu.

Wakati ufalme huo ulipoanguka, karibu wakati huo huo kulikuwa na kuanguka kwa ufalme wa Mycenaean, chombo kikuu cha kisiasa cha kisiwa cha Krete au Minoan, kama tunavyosema. Na kwa hivyo moshi unapotulia, mamlaka zote kuu zimetoweka isipokuwa Misri, ambayo bila shaka ina mipaka.

Kutoka kwa vyanzo vya Misri, tunajua majina ya baadhi ya makabila au watu ambao walikuwa katika harakati hii ya ajabu ya watu. Kwa hivyo, ikiwa tuko kwenye miaka ya 1250 hadi 1150, basi unaweza kukumbuka katika mpangilio wako kwamba

tutakuwa katikati kabisa ya Kitabu cha Waamuzi. Hii ni mbele ya utawala wa kifalme, katikati kabisa ya Waamuzi.

Kwa hiyo, moja ya vipengele vilivyohusika katika hili lilikuwa Shardana. Huenda eneo hili lilikuwa na makazi yake kaskazini mwa Syria. Inavyoonekana, walikwenda kwa bahari hadi Kipro.

Vipengele fulani vinaonekana katika maandishi ya Ramses III, lakini mengi yanaonekana kuwa yameenda magharibi. Sasa, ili kukuonyesha mahali tulipo duniani katika machafuko yetu, hatuna uhakika katika Harakati ya Watu wa Bahari, kwa hiyo kungekuwa na Sardinia; hatuna uhakika katika Harakati ya Watu wa Bahari ikiwa Shardana walitoka eneo hili hapa au walirudi katika eneo hilo. Wamisri wanatuambia kwamba walikuwa sehemu ya Harakati ya Watu wa Bahari, lakini tunadhani kuna uhusiano kati ya Sardinia na Shardana .

Lakini kama walitoka Sardinia au walirudi nyuma, ndivyo habari zetu zilivyo masikini. Kabila la pili lililotajwa katika Harakati za Watu wa Bahari ni Shekelesh . Nchi yao ya asili haijulikani, ingawa wanaonekana kuwa wameunganishwa na Wasikali wa Sicily.

Ingawa zinawakilishwa katika maandishi ya Ramses, zimeunganishwa vyema na uvamizi wa awali wa Libya wakati wa kipindi cha Merneptah . Kwa hivyo, tulikuwa na mawimbi mawili makubwa ya Harakati ya Watu wa Bahari. Ya awali ilikuwa karibu 1220, na nyingine ni kama 1190.

Lakini tunachojua ni kwamba, tunapotazama ramani yetu, ni kwamba zinahusishwa na kile tunachokiita kisiwa cha Sicily. Sasa, kwa Kiingereza, ninaweza kukukumbusha kwamba C, herufi ya alfabeti C, inaweza kutamkwa kama S au kama K, kama ilivyo kwa paka. Tunachojua kuhusu lugha ya zamani ni kwamba sauti ya C mara zote ilikuwa K. Kwa hivyo, ambapo tumezoea kusema Sicily, ilikuwa Sicily.

Kabila hili au makabila yaliyotoka katika mkoa huu, walitoka mkoa huu na kuhamia mashariki, au sivyo, wakiwa wametoka mahali pengine, walihama kutoka kwa ushujaa wao wa mashariki na kurudi au kugeukia kisiwa cha Sicily. Kwa hivyo, kama unavyoona, unaweza kuona neno Sicily katika neno Shekelesh . Teresh au Tursha inaonekana walitoka Anatolia ya magharibi .

Wametajwa katika maandishi ya Ramses III lakini sio nguvu kuu. Wanaweza kuunganishwa na Etruscans katika Italia ya Juu. Hivi ndivyo tunavyojua kuhusu Tersha.

Katika Italia ya Juu, kabla ya kuwa na Milki ya Kirumi, kulikuwa na chombo muhimu cha kisiasa kilichoitwa Etrusca au Tersha. Kwa hiyo, swali tunalouliza ni je, wakati kundi hili la watu lilipokuwa linashambulia upande wa mashariki, je, walitoka Tersha au walienda Tersha? Naam, hayo si mambo ambayo ushahidi uko wazi kutosha

kujibu hivi sasa. Akina Luka, labda kutoka Anatolia ya magharibi, walitumiwa kama mamluki na walikuwa na sifa ya kuwa maharamia wakali.

Wanapaswa kutambuliwa na Lukia kusini magharibi mwa Anatolia. Hazionekani baada ya utawala wa Merneptah . Kwa hivyo, akina Luka, huyu yuko nje ya skrini hapa upande wa kulia, lakini ama walitoka Anatolia ya kusini-magharibi au walirudi huko au wote wawili.

Ni ngumu sana kwetu kusema na habari zetu. La mwisho kati ya makabila ambayo yametajwa katika maandishi haya ya awali ni Ekwesh . Swali linazuka iwapo wataunganishwa na Waakhaioi wa maandishi ya Wahiti au na Waachae walioko Ugiriki ipasavyo.

Kwa maneno mengine, tunapotazama neno Ekwesh , halionekani kabisa kama linahusiana na Achaean hapa chini, lakini kisababu inawezekana kwamba Ekwesh na Achaia ni neno moja. Na ikiwa ni neno moja na watu sawa, basi Ekwesh wangukuja hapa kutoka kwa kile tunachokiita Ugiriki, na kile tunachokiita Akaya. Achaia ni njia nyingine ya kusema Aegean.

Unaona, katika siku za kisasa matamshi ya aina nyingi ya baadhi ya sauti hizi za kialfabeti, G katika alfabeti ya Kiingereza inaweza ama kuwa J, ambayo ni, unajua, meno, au inaweza kuwa G, ambayo ni guttural. Hapo zamani za kale, G ilionekana kuwa mtu wa kawaida. Na hivyo Ekwesh na Akaya ni kitu kimoja, au inaweza kuwa kitu kimoja.

Kwa hivyo, tulichonacho ni baadhi ya uwezekano wa kuvutia kuhusu utambulisho wa kisiasa, na bado hatuwezi kusema kwa uhakika. Kwa hiyo, makabila haya niliyoorodhesha kwa ajili yenu ni makabila ambayo yametajwa katika kumbukumbu za mfalme wa Misri Merneptah , ambaye alishinda Harakati ya Watu wa Bahari, au angalau anasema aliwashinda. Wafalme wa zama za kale, ukizisoma kwa makini, sijui hata kisa kimoja katika historia yote ya kale ambapo mfalme aliwahi kushindwa vita au vita.

Haijalishi, hata kama waliuawa, walishinda vita. Kwa hivyo, ni wazi ulimi wangu umekwama kando ya shavu langu. Anadai aliwashinda.

Wamisri walidanganya vibaya, kwa hivyo anaweza au asiweze. Lakini orodha hii ni mwaka wa 1220. Miongo kadhaa baadaye, katika kipindi cha wakati wa Ramses III, tuna kundi lingine la watu, na wanaambiwa, anataja Danuna.

Nchi ya Danuna haijulikani. Labda walitoka Kaskazini mwa Syria. Wengine wamejaribu kuwaunganisha na Wadani wa umaarufu wa kibiblia, ingawa hii haiwezekani sana.

Na labda tungelazimika kusema kwamba ingawa Ramses III anataja Danuna, hatujui walikuwa nani, walitoka wapi, au walienda wapi. Kwa kifupi, hatujui chochote juu yao. Yule Jecker, labda, alitoka Troad kwa njia ya Kupro.

Walikaa Palestina huko Dori baada ya kuyashinda malango ya Misri. Kwa hivyo, naweza angalau kukuonyesha hii. Kwa hiyo, Dori, Troad, ni eneo hili hapa hapa.

maarufu, sehemu ya kihistoria, sehemu mythology, vita maarufu juu ya Helen wa Troy. Kweli, Troy ameitwa hivyo kwa sababu ya Troad, na ni eneo hili hapa kaskazini-magharibi mwa Anatolia. Na kwa hivyo tunafikiri kwamba hapa ndipo Jecker ilitoka.

Tunachojua ni kwamba walikaa hapa Palestina, kando ya pwani. Wakati Ramses III alipowashinda, aliwakalisha moja kwa moja kando ya pwani ya Palestina, karibu na eneo hili la Gaza na Yopa. Waweshe , kundi lingine analolizungumzia, ni kundi ambalo hatujui lolote kuwahuu .

Nadhani ninaweza kuwa nikifichua labda kwa mtindo fulani wa Freudian kuchanganyikiwa kwangu. Nilisema haijulikani kabisa. Naam, ikiwa haijulikani, haijulikani.

Huhitaji kuiita kabisa, lakini hatujui lolote kuhusu Weshesh . Sasa Palisades, labda ndiyo inayovutia zaidi kwa sababu wanaonekana kuwa wameipa Palestina jina lao. Kila mtu katika hadhira, nadhani, amesikia kuhusu Palestina.

Naam, ukiangalia kwa makini konsonanti, konsonanti za Palestina ni sawa na konsonanti katika neno Palisade. Kwa hiyo moja ya makabila katika Harakati ya Watu wa Bahari wakati wa kipindi cha Ramses, ambayo ilikuwa miongo kadhaa baada ya Merneptah , moja ya makundi ya kikabila ilikuwa Palisade, na ni watu ambao waliishia kutoa jina lao kwa nchi hii inayoitwa Palestina. Tunawajua kutoka katika Biblia kama Wafilisti.

Mfilisti ni kile kilichotokea wakati Waebrania walipomaliza Palisade. Kwa hiyo wameipa nchi ya Kanaani jina lao. Biblia inatoa nchi yao kama Kaftori, ambayo ni Krete, lakini hitaji hilo lamaanisha tu kwamba Kaftori ilikuwa mahali pa kusimama kabla ya kuendelea kuelekea kusini.

Kwa hiyo tuna kundi la watu maarufu sana. Hatujui kwa uhakika walikotoka. Kweli, tunajua sana.

Tunajua bila shaka yoyote kwamba Wafilisti walikuwa Aegean. Hiyo ni kusema, walitoka ardhi ya Bahari ya Mediterania, lakini hatujui ni ipi. Lakini pia tunajua hili kuhusu wao.

Wakati Wafilisti waliposhindwa, wao pamoja na Tjeker walikaa hapa Israeli katika sehemu nyingi ambazo ninaweza kukuonyesha. Walipokaa hapa, Wamisri waliwashinda na kuwaweka hapa kando ya pwani hivi. Kwa hiyo, waliwekwa kando ya pwani.

Tunajua Wamisri pia waliwaweka hapa Beit She'an kwenye makutano ya Yordani na mabonde ya Galilaya. Na kisha pia walikaa hapa Amman katika Yordani. Kwa hiyo Biblia ina neno moja tu kwao.

Inawaita Wafilisti. Lakini kwa kweli, Wafilisti wanawakilisha makabila mengi katika Harakati ya Watu wa Bahari. Kweli, kama unavyoweza kusema, hii ni aina ya machafuko.

Iwapo ulikuwa kwenye chuo cha Uhuru ambapo ninafundisha hapa, kila majira ya joto, ni kama Harakati ya Watu wa Bahari. Miili inaenda kila mahali, majengo yanabomolewa, majengo yanakarabatiwa, ofisi zinasogezwa, watu wanazunguka huku na huko wakijiuliza ni wapi walipo na hawajui waendako. Kweli, hiyo ni aina ya picha ya Harakati ya Watu wa Bahari.

Machafuko, na hata hatuna uhakika ni nini kimesababisha haya duniani. Kitu kilianzisha harakati za watu hawa. Kitu ambacho hakijawahi kutokea, kwa kweli.

Na ingawa hatuwezi kamwe kujua kwa hakika utambulisho wa visababishi, pengine tunaweza kuja na maelezo machache ambayo ni zaidi ya kubahatisha tu. Sasa, wakati hujui ni nini husababisha mambo, unakisia. Na kwa hivyo, moja ya maelezo kwa nini tuna harakati hii ya kushangaza ya watu, watu kutoka bonde la Mediterania, imekisiwa, na kwa hivyo ninaita hii mtazamo wa janga.

Kwa maneno mengine, hii inabishana kwamba aina fulani ya janga lilitokea ambalo lilianzisha harakati za watu. Wale wanaoshikilia nadharia hii wamejaribu kuhusisha, kuhusiana kwa namna fulani, na kutoweka kwa ajabu kwa Atlantis. Kweli, kwa kweli, hatujui kama Atlantis iliwahi kuwepo.

Lakini hoja hii inashikilia kwamba janga kubwa la asili lilitokea ambalo lilivuruga usawa wa kibinadamu. Na kila mtu alikuwa katika usafiri. Labda lilikuwa tetemeko kubwa la ardhi.

Unajua matetemeko ya ardhi yanaweza kufanya nini? Wanatengeneza tsunami. Tsunami inaweza kuharibu miji ya bandari. Kweli, ikiwa miji yote ya bandari wakati huu iliharibiwa na wimbi kubwa la mawimbi, ni nani anayejua? Shida ya mtazamo huu ni kwamba inaweza kuonekana kuvutia ikiwa tungekuwa na aina yoyote ya ushahidi thabiti wa janga hilo.

Hakuna ushahidi wa kiakiolojia wala wa kijiolojia wa maafa kama hayo. Kwa hivyo, ingawa uwezekano unabakia, tunapaswa kukiri kwamba hatuna ushahidi wowote kwa hilo. Mtazamo mwingine ni ule unaoitwa mtazamo wa kuhama.

Wazo hili ni kwamba harakati mpya ya watu inavuruga usawa wa nguvu. Wazo lililotolewa katika kitabu cha Penguin cha Georges Roux kuhusu Iraq ya kale linasomeka hivi. Pengine ilikuwa ni kuwasili kwa Balkan ya makabila mengi na ya kuchukiza, Illyrians, ambayo yaliwafukuza Watrakophrygians huko Anatolia, ambapo walipindua ufalme wa Wahiti na kisha kuwafukuza Dorians, Aeolians, na Ionian kwenye Peninsula ya Hellenic, Aegean, Visiwa vya Magharibi vya Asia na Visiwa vya Mycena, na Visiwa vya Myce na Ndogo. Ufalme wa Aegean, Vita vya Trojan.

Kweli, ikiwa unayo hiyo, unapaswa kuwa unafundisha darasa badala ya mimi. Hiki ndicho alichokuwa akipendekeza. Hapa juu katika maeneo ya Balkan, kikundi kimoja cha watu kilihama kutoka mahali fulani.

Mara nyingi, harakati hizi zinaonekana kutoka kwa nyika ya Urusi. Baadhi ya watu walihamia Balkan. Walipofanya hivyo, hiyo iliwahamisha watu kusini hapa.

Watu waliohamia kusini hapa waliwahamisha watu kuelekea mashariki. Watu waliokuwa mashariki waliwahamisha watu kuelekea magharibi na kusini. Ni kama kutazama mechi ya ping-pong, huku na huko, juu na chini, mzunguko mwingi, mkanganyiko mwingi.

Nini alama? Siwezi kukumbuka. Tatizo la mtazamo wa uhamaji sio kwamba hakukuwa na uhamiaji, lakini kwamba uhamiaji ulikuwa mwingi na wa kubahatisha na wenye mwelekeo mwingi hivi kwamba hatuwezi kuuunda upya kwa mtindo wowote madhubuti kutoka kwa akiolojia. Haitanishangaza kuwa uhamiaji ulichangia, lakini hatungeacha hili bila kusema hili kama alama ya kuuliza.

Katika historia nzima ya wanadamu wa nyakati za Agano la Kale, kumekuwa na uhamaji. Pengine karne haijawahi kupita ambapo hapakuwa na aina fulani ya uhamiaji wa nusu-muhimu au muhimu mahali fulani kando ya bonde la Mediterania au Mashariki ya Kati. Kwa nini uhamiaji huu ulisababisha anguko zima la ulimwengu wa kisiasa wa zama zake? Ikiwa ni uhamiaji ulioanzisha haya yote, moja ya alama za kuuliza ni, kwa nini uhamiaji huu ulikuwa na athari hii wakati uhamiaji mwingine mwingi haukuwa na athari hii? Nadhani mtazamo bora ni mtazamo wa tatu, hoja ya hali ya hewa.

Sasa, kwa kuongeza konsonanti nyingine tu, tunaweza kuwa na pun na mtazamo wetu wa kwanza. Mtazamo wa kwanza ulikuwa mtazamo wa janga. Naam, kama ningetaka kujaribu kuwa mcheshi, ningeweza kusema mtazamo wa kwanza ulikuwa mtazamo wa kilele kwa sababu kilele fulani kikubwa kilileta kuporomoka.

Lakini mtazamo huu sio mtazamo wa kilele. Huu ni mtazamo wa hali ya hewa. Kimsingi, maoni haya yanasema kwamba kulikuwa na ukame mkubwa katika Mashariki ya Karibu ya kale.

Ushahidi wa hilo umetajwa katika kisa cha Mfalme wa Misri Merneptah , ambaye alituma shehena kubwa ya nafaka kwa Wahiti. Kwa kawaida, Wahiti hawakujitosheleza tu kwa chakula, lakini wangeweza kusafirisha. Tunajua kwamba jiji la kale la bandari la Ugarit lilisafirisha vipimo 2,000 vya nafaka hadi Kilikia.

Kwa hivyo, kuna ushahidi mdogo wa epigraphical wa uhaba wa chakula. Lakini ushahidi muhimu zaidi kwa hili unatoka kwa vipengele vingine mbalimbali vya kipimo. Kwa mfano, tafiti za kuvutia sana zinafanywa katika uchanganuzi wa mashapo ambao unatufunulia kwamba kwa hakika kulikuwa na ukame mkubwa ambao ulikumba eneo hilo.

Nimesoma sasa makala tatu au nne tofauti kuhusu hili. Wanazamisha mirija hii chini chini ya Bahari ya Galilaya. Wanazizamisha moja kwa moja chini kadiri wanavyoweza kwenda.

Na kisha wanavuta bomba juu. Na kisha bomba hilo ni hazina kamili ya jinsi mambo yalivyokaa na kujengwa chini. Na kwa hivyo, basi wanaweza kuipima kwa usahihi wa kisayansi wa ajabu kwa kuangalia kile kilicho katika viwango vya mashapo mbalimbali.

Na kisha wanaweza kutuambia mambo muhimu kuhusu chavua na mambo ya angani ambayo yanaweza kutuambia ikiwa kulikuwa na mabadiliko ya hali ya hewa. Na kile ambacho tafiti zote zinaonyesha na zimeonyesha kwa muda sasa ni kwamba uchanganuzi huu wa nyenzo za mchanga chini ya vitu kama Bahari ya Galilaya unaonyesha kwamba katika kipindi cha wakati ambapo tuko, kulikuwa na ukame mkubwa. Na hilo halina mjadala.

Kuna ushahidi mwingi kwa hili. Imesasishwa zaidi. Sidhani kama sina lolote katika biblia yangu hapa chini.

Lakini inajulikana sana. Sasa, ni wazi, loo, na kuna eneo lingine ambalo tunajua kulikuwa na ukame mkubwa. Kuna sayansi, akiolojia, leo.

Wazo la akiolojia huko Indiana Jones ni la upuuzi sana hivi kwamba linachekesha sana. Wanaakiolojia leo, mara nyingi, wao ni wanasayansi. Na kwa hivyo kuna aina maalum ya akiolojia inayoitwa dendrochronology.

Dendrochronology ni akiolojia ambayo wataalamu huchambua pete za miti. Wanaweza kujua kwa kusoma ukuaji wa pete ya mti au ukosefu wa ukuaji.

Wanaweza kusoma hizo na wanaweza kujua jinsi mambo yalivyokuwa kwa upana wa ukuaji wa pete ya mti.

Kwa maneno mengine, ikiwa kuna hali mbaya ya hali ya hewa, pete ya mti ingeziandikisha, lakini itakuwa nyembamba sana. Lakini ikiwa kulikuwa na hali ya hewa nzuri kwa miti, basi pete ya mti itakuwa pale, lakini itakuwa pana. Kweli, pete hizi za miti au misonobari ya bristlecone katika eneo la Wahiti zimetufunulia taarifa sawa na tuliyojifunza kutokana na uchanganuzi wa mashapo.

Kulikuwa na kipindi cha zaidi ya karne ambapo kulikuwa na mabadiliko ya hali ya hewa. Na kulikuwa na ukame mkubwa. Ukame huo ulionekana wazi kwa nini kulikuwa na kudhoofika kwa taratibu kwa nguvu kubwa hadi zikawa dhaifu sana, polepole sana, lakini dhaifu sana kwa hakika, kwamba hazikuweza kujiendeleza na kujiingiza tu.

Sasa, tuko katika enzi sasa hivi ambapo tunataka kusema kwamba mabadiliko ya hali ya hewa yanachochewa na binadamu. Na hakika mimi si mwanasayansi, niamini. Na sijui jinsi ya kutathmini aina hizo za madai.

Lakini kile tunachojua kutoka kwa historia, kurudi nyuma kwa maelfu ya miaka, ni kwamba kuna vipindi vya mara kwa mara vya unyevu mwingi na kisha vipindi vya ukavu mwingi. Na tuko katika kipindi cha ukame. Kama tulivyo leo, kuna wanaakiolojia ambao wamekuja na maelezo dhahania kwa nini kulikuwa na ukame huu.

Moja ya yale ya kawaida ni kwamba idadi ya watu ilileta kuongezeka kwa idadi ya watu wakati huu ilileta mabadiliko ya hali ya hewa. Na kuna nadharia mbili kuu, na labda zote mbili zinafanya kazi kwa mkono. Nadharia moja ilikuwa kwamba kadiri idadi ya watu ilivyoongezeka, basi ilikata misitu maeneo makubwa ya eneo hilo.

Na ukataji huu mkubwa wa misitu ulitokana na kukauka kwa hali ya hewa. Naam, tunajua kwamba ukataji miti ulikuwa ukitokea. Ilikuwa ikitokea Israel, ilikuwa ikitokea Lebanoni, ilitokea Anatolia.

Tunajua hilo lilikuwa likitokea. Kadiri idadi ya watu ilivyolipuka na ustawi wa binadamu kuongezeka, bila shaka watu wanapaswa kuwa na kuni. Tunapasha moto nayo, tunapika nayo, tunaitumia kwa mwanga.

Ukataji miti ulikuwa ukweli. Ikiwa ilisababisha mabadiliko ya hali ya hewa, hatuwezi kusema. Tunajua kwamba kulikuwa na janga jingine.

Kwa milenia, watu walichunga kama mnyama wao mkuu. Walichunga kondoo. Lakini tunachojua sasa ni kwamba pale tulipo, mbuzi amejipatia umaarufu zaidi na zaidi kwa sababu nyingi, hata kidogo ni kwamba mbuzi ni mgumu zaidi kuliko kondoo na

mwerevu zaidi. Na kwa hivyo, imekuwa ikijadiliwa kuwa uajiri mkubwa wa mbuzi badala ya kondoo ndio msingi wa hii au moja ya sababu za shida hii na kwamba kwa sababu unaona anachofanya mbuzi haung'ui nyasi, hung'oa, mizizi na yote.

Na kwa hivyo kile kinachofanya ni kuwa na athari mbaya kwenye ardhi ya pembezoni kwa sababu mahali ambapo ardhi ni ya pembezoni, inaweza kuwa ngumu sana kwa maisha ya mmea kuota mizizi. Lakini unapong'oa, basi umeua mmea, umeua ardhi ya eneo. Na kwa hivyo hii pia imekuwa ikibishaniwa kama sababu kwa nini ukame huu wa ajabu ulitokea.

Tunachoweza kusema ni kwamba kulikuwa na ukame, na kuna ushahidi usio na shaka juu yake. Ukame huu pengine ni matokeo ya mabadiliko ya hali ya hewa, lakini inaelezea jambo moja la kuvutia sana kuhusu Harakati ya Watu wa Bahari ambayo ninaweza kukuonyesha kwenye ramani hii. Kiasi kikubwa cha harakati za watu kilikuwa chini ya daraja hili la nchi kavu kuelekea Misri au kwa makundi ya meli zilizokuwa zikivuka Mediterania, lakini ilikuwa ni methali ya nchi kavu na baharini. Hiyo ni kusema, kiasi kikubwa cha Harakati ya Watu wa Bahari ilikuwa ikielekea Misri.

Sasa, unajua, Misri ina hali ya hewa kavu. Wanapata tu kama inchi mbili hadi nne za mvua kwa mwaka, kwa hivyo ungeshangaa ni kwa nini wanaelekea mahali kama Misri, ambako tayari ni kame sana. Na jibu ni kwamba, huko Misri, haijalishi ikiwa mvua itanyesha. Uchumi wa Misri na taasisi ya kilimo haitegemei mvua; wanategemea maji ya mafuriko.

Kwa hiyo, Misri haikuweza kukabili ukame. Haijalishi ikiwa mvua ilinyesha Misri na kulikuwa na chakula kingi nchini Misri, na hilo latoa maelezo yenye kusadikika kwa nini Watu wa Bahari walikuwa wakielekea kusini kwa nchi kavu na pia kwa bahari kwenda Misri kwa sababu Wamisri walikuwa na chakula. Kwa hivyo, tunayo maelezo yanayokubalika kwa nini walikuwa wakielekea Misri.

Misri haikabiliwi na ukame. Wacha niite tu nakala hiyo. Ninaposema Misri haikabiliwi na ukame, niseme hivi.

Kama nilivyosema, Wamisri hawategemei mvua, lakini Wamisri wanaweza kukosa mazao. Kushindwa kwa mazao si kuharibika kwa mazao kama walivyofanya huko Mesopotamia au Syro -Palestina, lakini wanaweza kuwa na upungufu wa mazao kama Mto Nile haufuriki ipasavyo. Wanaweza kuwa na kushindwa kwa mazao kama kuna ugonjwa au kama kuna mashambulizi ya wanyama, lakini hawana mazao kwa sababu ya ukame kwa sababu hawategemei mvua.

Kwa hivyo, ingawa majibu madhubuti kwa maelezo bora hayatajulikana kamwe, inaonekana kwamba kila usumbufu wa asili, harakati hiyo ilijilisha yenyewe, ikiondoa idadi kubwa zaidi ya watu hatua kwa hatua. Utaratibu wa mamlaka kuu ulipopungua,

machafuko yakawa jambo la kawaida. Kulikuwa na ongezeko kubwa la uharamia na uvunjaji wa sheria kwa ujumla.

Kwa hivyo, hii ilisababisha mabadiliko fulani ya ajabu ambayo nadhani, kutoka kwa mtazamo wa kibiblia, ni ya kushangaza. Hapa ndipo ikiwa umepata usingizi na mambo haya yote ya kale ya Mediterania ya Mashariki ya Karibu, tunaweza kukualika uje kwenye bodi kwa sababu hii inavutia sana. Matokeo ya Harakati ya Watu wa Bahari.

Kuna matokeo mawili muhimu ya harakati hii. Kwanza, iliharibu au kudhoofisha kabisa mamlaka kuu zote za ulimwengu. Ikiwa ungeangalia ramani ambayo ilikuwa na majina kwenye maeneo, ikiwa unatazama ramani ambayo ilikuwa na majina kwenye maeneo kabla ya Harakati ya Watu wa Bahari, na kisha ungeangalia ramani baada ya Movement ya Watu wa Bahari, karibu, vizuri, idadi kubwa ya maeneo yana mabadiliko ya majina.

Falme za kale zimepita, na falme mpya zinaonekana. Miji ya zamani iliharibiwa, miji mipya inaonekana. Kwa hiyo, hii ilikuwa na athari ya ajabu ya kubadilisha ramani tofauti na kitu kingine chochote katika historia ya nyakati za kale.

Pili, kwa sababu ilibadilisha ramani, ilibadilisha hali ya baadaye ya Israeli. Unaona, kabla ya vuguvugu la Sea Peoples Movement, Israeli ilizungukwa na chombo chenye nguvu sana cha mataifa yenye nguvu. Misri upande wa kusini, Wahiti upande wa kaskazini.

Lakini sasa, nguvu hizo zimeisha kabisa au zimedhoofika sana. Na hivyo, maana yake ni kwamba, baada ya 1150, Israeli haijazungukwa na mataifa makubwa. Sasa, hiyo ni muhimu, na hii ndio sababu.

Mnamo 1150, tunasonga kuelekea mwisho wa Kitabu cha Waamuzi. Unaweza kukumbuka kwamba katika Waamuzi, mambo ni janga kubwa. Kwa hivyo, ikiwa Jumuiya ya Watu wa Baharini ilimalizika mnamo 1150, mfalme wa kwanza wa Israeli alikuwa Sauli, ambaye alikuwa mfalme mnamo 1050.

Daudi ni mfalme mwaka 1010. Sulemani akawa mfalme mwaka 970. Tunaingia katika kipindi kinachoitwa Umoja wa Kifalme.

Hiki ni kipindi cha dhahabu cha Israeli. Huu ndio wakati pekee katika historia ya ulimwengu, hadi nyakati za kisasa, ambapo eneo hili dogo ambalo tunaliita Israeli linaweza kuwa na nguvu kisiasa. Na kwa hivyo, kama matokeo ya kile kilichotokea, kutozungukwa na nguvu kuu kunamaanisha kuwa Daudi na Sulemani wanaweza kuwa na ufalme.

Daudi na Sulemani wanaweza kuwa na falme zinazofika zaidi ya maili mia moja za Israeli, na wanaweza kuleta falme zinazowazunguka. Ni kipindi ambacho Mungu anaweza kutimiza ahadi zake alizotoa kwa Ibrahimu, Daudi na Sulemani. Kwa hiyo, hiki kikawa kipindi cha wakati wa ustawi mkuu wa Israeli, lakini ni pause tu katika jinsi mambo yalivyo.

Kwa sababu Sulemani anapokufa mwaka wa 930, katika muda wa miaka michache tu, Ashuru inaamka. Kwa hiyo, tulichonacho hapa ni kipindi cha wakati ambapo Israeli iko katika hali ya janga, kipindi cha waamuzi. Tulicho nacho hapa ni kipindi cha mafanikio, na tulicho nacho hapa ni mwisho wa enzi ya dhahabu.

Kwa kuinuka kwa Ashuru, basi tunakabiliwa na mwisho wa mamlaka ya kisiasa yenye mafanikio ya Israeli. Kwa hiyo, kile ambacho ningependekeza kwetu, kama wasomaji wa Biblia yetu, ni kwamba Mungu anawapa Israeli fursa ya kipekee. Ni fursa ambayo unaweza kuona mkono wa baraka za Mungu na kumshukuru Mungu na kumtumikia kwa uaminifu, au ni dirisha ambalo Israeli wanaweza kumkataa Mungu, wakati wanaweza kujishughulisha na ustawi wao wenyewe, na kushindwa kuona kwamba hakika Mungu amewabariki.

Ni dirisha la kipekee la wakati katika historia yote. Sio mpaka kuinuka kwa Israeli ya kisasa, katika historia yote ya wanadamu, hadi kutokeza kwa historia ya kisasa, ambapo Israeli imeweza kuwa chombo chenye nguvu cha kisiasa. Na hiyo ni kwa sababu ya silaha za kisasa.

Kwa hiyo hapa kuna dirisha la kipekee la baraka za Mungu, na ninasikitika kusema kwamba unaposoma maandishi ya Biblia, Waisraeli walikosa wakati wao kwa wakati. Kwa hiyo, Harakati ya Watu wa Bahari ilitumiwa na Mungu, labda Mungu alituma ukame, sijui. Vuguvugu la Watu wa Bahari lilitumiwa na Mungu kuunda mazingira ya kisiasa ambapo Israeli inaweza kupanda hadi urefu wake mkuu.

Na nini maana yake ni wakati dirisha hili limefungwa, basi Israeli inaingia kwenye mteremko mrefu sana wa kuteremka ambao hautapona hadi zama za kisasa. Kwa hivyo, pamoja na hayo, ningependa kuteka mawazo yako nyuma kwenye maelezo yetu ya darasa. Tatizo la Wafilisti.

Sawa? Tatizo la Wafilisti. Unaweza kuwa unauliza, ni kwa maana gani walikuwa matatizo? Naam, walikuwa tatizo sana kwa Waisraeli kwa sababu walikuwa wapiganaji bora na wapiganaji bora zaidi. Lakini hiyo sio shida ninayorejelea.

Tatizo tulilo nalo kwa Wafilisti ni kwamba wametajwa katika Mwanzo. Kama unavyoweza kuona katika maandishi yetu, yametajwa katika Mwanzo 21 na 26, na kisha yametajwa pia katika Kumbukumbu la Torati 2. Sasa, haya ndiyo tunayojua. Wafilisti hawakuwa katika Palestina; hawakuwa katika Israeli hadi baada ya kama 1150.

Kwa hiyo, Wafilisti ni nani katika Mwanzo? Wafilisti ni akina nani katika Kumbukumbu la Torati? Wafilisti ni kabila, kabila la Aegean, labda kundi la makabila, ambao walikuja katika Harakati ya Watu wa Bahari. Je, ni jinsi gani wanaweza kutajwa kama waliopo katika Mwanzo? Ikiwa Ibrahim alikuwa 2100 KK, na Jumuiya ya Watu wa Bahari ilikuwa 1100 KK, tunawezaje kuunganisha miaka elfu kama hiyo? Kwa hivyo, kumekuwa na majaribio dhaifu ya kujaribu kuelezea hii. Sijui hata kama kuna mtu yeyote anashikilia wadhifa huu, au kama nimeunda tu, siwezi kukumbuka.

Lakini hoja yangu hapa, kwanza, ni kwamba labda Wafilisti walichukua jina la nchi kabla ya kuingia ndani yake. Kwa maneno mengine, labda Israeli iliitwa PLST, Peleset, au jina lingine kama hilo. Labda iliitwa hivyo mbele ya Wafilisti, nao wakakubali tu jina hilo.

Kweli, hiyo ingekuwa nzuri, ikiwa ndivyo, hiyo ingesuluhisha shida yetu. Lakini ukweli wa mambo ni kwamba, ingawa tuna eneo lililotajwa mara kwa mara, katika maandishi yanayorudi karibu na milenia ya tatu, haijawahi kuitwa PLST. Itakuwa ni sadfa ya ajabu ikiwa Vuguvugu la Watu wa Bahari lingetokea tu kuwa na jina sawa na Peleset, linalojulikana kama jina lililopendekezwa la nchi kabla ya kuwa Israeli.

Nadhani mtazamo huu karibu hauwezekani. Labda maelezo bora zaidi ni kwamba maneno Mfilisti katika sura hizi kadhaa katika Mwanzo ni anachronism au gloss. Haya ni maelezo yanayowezekeka kila wakati, ingawa yanapingana na historia ya kawaida ya Mwanzo.

Tunachomaanisha kama anachronism ni hii. Unaweza kukumbuka kwamba maandishi ya Biblia, wakati kila kitabu cha Biblia, au kila sura ya Biblia, ilikuwa na asili wakati fulani, mahali fulani, na mtu fulani. Unaweza kukumbushwa kwamba sura zote za Biblia, maandiko yote ya Biblia, yalipaswa kunakiliwa na kunakiliwa tena na kunakiliwa tena katika kipindi cha milenia.

Tunachojua ni kwamba, maandishi waliponakili na kunakili tena maandishi, tunachojua ni kwamba wakati mwingine walibadilisha mambo. Wakati mwingine walifanya makosa. Tunajua kutoka 1 Samweli 13 kwamba yeyote aliyekuwa ananakili maandishi siku hiyo, aliacha nambari.

Hakuna swali lolote nambari iliyoacha kutoka kwa maandishi asili. Kwa hivyo maoni haya yanabishana ni kwamba mwandishi fulani ambaye alikuwa ananakili maandishi ya Biblia aliongeza Mfilisti mahali ambapo Mfilisti hakuwa hapo awali. Hivyo ndivyo tunamaanisha.

Iliamaanisha nini, mtazamo huu ungemaanisha nini ni kwamba kitu kama hiki, ambacho labda mwanzoni kilisema Mkanaani, mimi nina dhahania tu, tusingejua ni nini, lakini mwandishi akaamua anataka kubadilisha hiyo, kwa hivyo mwandishi X'd

akamtoa Mkanaani na akaandika kwa Kifilisti. Naam, hii inawezekana. Mungu aliongoza waandishi wa awali.

Hakuwatia moyo wanakili. Kwa hivyo, inawezekana kwamba mtunzi anaweza kuwa amebadilisha maandishi. Shida ni kwamba hatuna njia ya kudhibitisha kuwa hii ilitokea.

Hakuna toleo linalounga mkono hii. Matoleo yote yanasema Mfilisti. Kwa hivyo, ikiwa hii ilifanyika, hatuna njia ya kuthibitisha.

Watu wengine wamejaribu kubishana, katika hoja yangu ya tatu, kwamba wanawakilisha uhamiaji wa mapema wa Aegean kabla ya 1200 KK. Kwa maneno mengine, maoni haya yanabishana ni kwamba muda mrefu kabla ya Harakati ya Watu wa Bahari, kulikuwa na Waegean ambao walikuwa wamehama kutoka eneo la Aegean na walikuwa wanaishi Palestina, kwamba labda walikuwa wafanyabiashara na wafanyabiashara. Kwa hiyo, mtazamo huu ungesema kwamba Wafilisti katika Mwanzo walikuwa Waaegea wa mwanzo, wasichanganywe na Wafilisti ambao walihusika katika Harakati za Watu wa Bahari.

Mtazamo huu pia una matatizo makubwa. Tunakaribia kumaliza mkanda huu. Kwanza, makabila yanayoitwa Peleset hata haijulikani katika Aegean.

Hazipo kwa wakati huu. Kwa hivyo hiyo ni sehemu ya shida yetu. Pili, Wafilisti katika Mwanzo hawako katika mahali pazuri pa kufanya biashara.

Tukiangalia ramani, Wafilisti katika Mwanzo wako chini jangwani. Wako Beer-sheba, ambao ni jiji la kusini zaidi nchini. Iko katikati kabisa ya jangwa.

Kwa hivyo hiyo ni mahali pa kushangaza sana ikiwa wangukwepo kufanya biashara. Tatu, na cha kushangaza, mfalme wa Wafilisti huko Gerari na Beer-sheba, mfalme anaitwa Abimeleki, na Abimeleki ni jina la Kiebrania au jina la Kisemiti. Ina maana baba wa mfalme, au baba yangu ni mfalme.

Wafilisti katika Mwanzo wana amani. Wafilisti baadaye, Waaegea, ni watu wa vita sana. Kwa hivyo, mtazamo huu hauwezekani, haswa kwa sababu hivi sasa ushahidi wa mapema zaidi tulio nao kwa Aegeans katika eneo tunaloita Israeli ni 1370.

Muda mrefu, umechelewa sana kutatua shida yetu. Kwa hiyo, kama ningekuambia kile ambacho ungetaka nisikie kwa hili, katika hitimisho langu, ingekuwa kwamba sidhani kama tuna maelezo yanayosadikika kwa Wafilisti katika Mwanzo, na labda tuseme tu kwamba hatujui. Isipokuwa ni anachronism au gloss scribal, nadhani pengine ni bora kusema hatujui kwa nini tuna Wafilisti katika Mwanzo.

Labda chini ya barabara, tutapata jibu bora kwa hilo, lakini kwa sasa, hilo linatupa mahali pa kusimama, na tutarudiana wakati wa mapumziko na Wafilisti wa baada ya Kutoka kwa kuwa tunaweza kusema jambo fulani kuwahusu ambalo linavutia. Sawa. Asante kwa umakini wako.

Tutaonana katika kanda inayofuata.

Huyu ni Dk. Don Fowler katika mafundisho yake juu ya asili ya Agano la Kale. Hiki ni kipindi cha 14, Sea Peoples.